

Valsts prezidenta Egila Levita runa Brīvības pieminekļa izgaismošanas fonda labdarības kustības “Gaisma mūsu brīvībai” pārstāvju godināšanas pasākumā Rīgas pili

Publicēts pirms vairāk nekā 3 gadiem

Publicēts: 29.04.2022.

Zatlera kungs!

Godātie klātesošie!

Dāmas un kungi!

Mūsu Brīvības pieminekļi ir iekodēta vēsture, kas atgādina, ka Latvija ir sākusies, atdzimusi un plaukusi līdz ar mūsu tautas brīvības apziņu.

Brīvība sākas ar cilvēku; tā sākas ar personības autonomiju.

Apziņa, ka cilvēkam ir iespēja un neatņemamas tiesības brīvi augt, attīstīties un būt līdzvērtīgam, saliedēja un stiprināja pilsoniskās aprindas 20. gadsimta sākumā.

Latviešu brīvības balss pašapzinīgi izskanēja, dibinot Latvijas valsti un vēlāk to aizstāvēt Neatkarības karā.

Brīvības sajūtu nespēja iznīcināt arī nacistiskās Vācijas un padomju okupācijas režīmi. Pēc kara to turpināja nest nacionālā pretošanās kustība. Brīvība kā liesma izlauzās 80. gadu beigās – Atmodas laikā.

Brīvība sākas ar cilvēku, bet tā nebeidzas ar cilvēku. Tā gūst ietvaru brīvā sabiedrībā un valstī. Šajā valstiskajā ietvarā individuālā brīvība saskaras ar citu cilvēku brīvību, institūciju, tiesību un sociālo normu radīto telpu, kas sabiedriskā labuma vārdā var līdzsvarot un arī ierobežot atsevišķas personas brīvības.

Sabiedriskā telpa – sabiedrība, valsts – piešķir brīvībai atbildības un piederības dimensiju.

Brīva indivīda un brīvas sabiedrības ideja ir 20. gadsimta mantojums, kas joprojām ir svarīgs un kam, neraugoties uz kritiku, joprojām piemīt universāla pievilcība.

Mēs bieži runājam par demokrātijas norietu, taču, ja mēs paskatāmies precīzāk, tad mēs redzam, ka šī brīvības ideja nenoriet, tā ir tikpat spēcīga kā agrāk (varbūt par spēcīgāka). Problēma ir tajā, ka autokrātiski un populistiski režīmi mēģina to ierobežot un ka demokrātija nav pietiekoši stipra, lai aizsargātu sevi.

20. gadsimts mums māca, ka cilvēka brīvības visplašāk un vislabāk tiek realizētas tieši demokrātiskā sistēmā, kas pamatā ir, protams, vārda, biedrošanās, izpausmes brīvības un citas politiskās brīvības.

Šo aksiomātisko patiesību mēs, kuri dzīvojam brīvībā, uztveram tikpat pašsaprotami kā gaisu, ko elpojam. Bet diemžēl tas nav pašsaprotami. Mēs varam paraudzīties tepat uz Austrumiem no Zilupes.

Krievijā un Baltkrievijā cilvēka autonomija un brīvība tiek ilglaicīgi un sistemātiski grauta. Cilvēki tiek ieslodzīti un vajāti par to, ka viņi vēlas būt brīvi.

Tas arī mums ir atgādinājums, ka par brīvības nosargāšanu ir jābūt gataviem maksāt augstu cenu. To ik dienu apliecina Ukraina. To apliecina arī Latvija, palīdzot Ukrainai militāri, politiski un humāni.

Un to vēl nāksies mums ilgi apliecināt. Par Krievijas agresora ierobežošanu un izolēšanu mums būs jāmaksā arī ar kādu daļu savas labklājības. Bet vienmēr atcerēsimies, ka ukraiņi par savas valsts brīvību maksā ar asinīm.

20. gadsimts mums māca, ka demokrātiem ir jāspēj sevi aizsargāt, jo pretējā gadījumā tās kapitulē autokrātiem, demokrātiju graužoām idejām un rīcībai.

Pagājušā gadsimta 30. gados daudzu demokrātiju vājums padarīja tās uzņēmīgas pret totalitārisma vīrusu. Iracionālas un ekstrēmas idejas, kas izmantoja pašas demokrātijas dotās brīvības, kļuva par daudzu demokrātiju kapračiem.

Pašaizsargājošā demokrātija ir viens no domāšanas un rīcības virzieniem, kam esmu pievērsis īpašu uzmanību savas prezidentūras laikā. Aizvien biežāk par to diskutē visa Rietumu pasaule.

Rietumu pasaule redz, ka demokrātija nav un nedarbojas universāli, ka tai ir jāizstāv savas robežas ne tikai attiecībā uz nedemokrātiskām, ekspansīvām diktatūrām, bet arī iekšējs stiprums ir ļoti svarīgs, lai nepadotos populistiskām un dažādām citām demokrātiju graužoām idejām.

Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstība šo problēmu – iekšējo aizsardzību – ir padarījusi vēl grūtāku, un tas parāda klasiskās liberālās demokrātijas ievainojamību. Tādēļ mums ir jādomā par to, kādā veidā to stiprināt.

Jāsaka, ka tieši informatīvajā plāksnē pēdējos 5–10 gados šī ievainojamība ir redzama arvien vairāk. Mums ir jādomā citādāk, nekā mēs klasiski domātu, kā darbojas liberālā demokrātija. Liberālajai demokrātijai ir jāspēj sevi aizsargāt, jo citādāk tā iet bojā.

Demokrātija ir kā brīvs mājoklis, un mūsu uzdevums ir nostiprināt šo mājokli pret apdraudējumiem un izgaismot demokrātijas vērtību brīvas personības un brīvas sabiedrības attīstībā.

Godātie klātesošie!

Izgaismojot Brīvības pieminekli, jūs padarījāt vienu ārkārtīgi svarīgu darbu.

Jūs padarījāt mūsu brīvību, mūsu gatavību to izcīnīt un pēc tam aizstāvēt ikkatram labāk redzamu. Tagad neviens nevar pāiet garām mūsu brīvības idejai, jo Brīvības pieminēklis ir izgaismots. Brīvības ideja ir ārkārtīgi stipra jau vairāk nekā simt gadu, un tā ir pamatā mūsu Latvijas valstij.

Paldies prezidentam Zatleram par iniciatīvu! Paldies jums visiem par to, ko darījāt, lai šis projekts varēja kļūt par īstenību!

Gods Tēvzemei un Brīvībai!

Saistītas tēmas

[Egils Levits](#)

[Valdis Zatlers](#)

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-runa-brivibas-pieminekla-izgaismosanas-fondalbdaribas-kustibas-gaisma-musu-brivibai-parstavju-godinasanas-pasakuma-rigas-pili>